

על באבונים אחוזי אמוק

בפולמוס הסוער שהתפתח בעיקבות פירוסם המאמר אין לי אחות של אמנון דנקר בהארץ (18.2.38), נשפך עד כה ים של דיו, ופורסמו כבר עשרות מאמרים ומכתבים למערכת, ששני המחנות הניצים, "האשכנזים" ו"הספרדים", מניפים בחמת-זעם את סימליהם המקודרים שרכשו לעצמם באופן שרירותי — אלה את היינריך היינה, זיגמונד פרויד ואלברט איינשטיין, ואלה את הרב שלום שבזי, יהודה הלוי ושלמה איבן-גבירול. לדעתי, זאת מילחמת-תרבות מזויפת, המשקפת באופן מוחפז את הבעייה והאמיתית. ברצוני לנסות להעמיד את העניין על רגליו ולהציגו באור הנכון.

מרב מהומה ולהט הוויכוח, נשכחה העובדה הפשוטה שדנקר כתב את מאמרו המפורסם בהשפעת הטרואמה של רצה אמיל גרינצווייג, שנרצח בתום הפגנת שלום עכשווי בירושלים, מול משרד ראש-הממשלה.

שיגעון פרס ומנחם בגין אינם האחים שלי. אחי הם כל הנלחמים לעטן שלום ישראלי פלסטיני!

שלה. ההפגנה נערכה בדרישה לממש את מסקנות ועדת-החקירה הממלכתית בפרשת הטבח במחנות-הפלתיים טים הפלסטיניים צברה ושאתילא בניירות. במילים אחרות: נקודת המוצא ושוש הפולמוס איננו מה שנהוגים לכנות, משום-מה, "השאלה העדתית", אלא הסיכסוך הישראלי-פלסטיני.

העובדה האובייקטיבית שרוב תומכי הליכוד הם יוצאי אסיה ואפריקה, ורוב אנשי "מחנה השמאל" הם יוצאי אירופה, הניעה כנראה את דנקר להטיק את המסקנה המוטעית, שהקטוב האתני-עדותי הקיים בישראל — חופף כביכול את החלוקה בין התומכים והמתנגדים לדו-קיום ישראלי-פלסטיני. זאת כמובן גישה שיטחית, כי הבעייה אינה אלקטוראלית בלבד. המציאות הרבה יותר מורכבת ומסובכת. קיימת הצטלבות מעניינת ומפתיעה ביותר של מערכות היחסים בין "אשכנזים", "ספרדים" ובין יהודים וערבים. אה, בניסוח אחר, קיים מעין משולש שלוש צלעותיו הן "אשכנזים", "ספרדים" ופלסטינים.

אסביר את עצמי: האם אמנון דנקר יודע, למשל, שכאשר ערבי בא לתלאיב לחפש עבודה ונוקק למקום מורים זמני, יש לו הרבה יותר סיכויים למצוא את מבוקשו דווקא בשכונת-התיקווה מעוזו האלקטוראלי של מנחם בגין — ולא ברמת-אביב — מישכנם של רבים מ"יפי הנפש" של שלום עכשיו? האם הוא יודע, שבימי השישי בשעה 6 בערב, כשהטלוויזיה הישראלית מגישה את הסרט הערבי שלה, חוצות שכונת-התיקווה ריקות מאדם, בדיוק כמו בכל כפר ערבי במשולש ובגליל? — האם אמנון דנקר שם לב לעובדה המעניינת, שסימטות שבזי ושכונת-התיקווה דומות הרבה יותר לחוצות צברה ושאתילא לפני הריסתם, מאשר למשל לרחובות שינקין ומלצ'ט במרכז תל-אביב? ועוד משאו: כידוע לו בוודאי, שכונות-העוני בישראל מאוכלסות בעיקר ביוצאי ארצות אסיה ואפריקה. וכמו בכל העולם הקפיטליסטי, כך גם בישראל, אנשים מבני העניים בעלי תושיה, אומץ ויוזמה אישית, שהמייסד חסם בפניהם כל סיכוי ריאלי של קידום, מוצאים לפעמים מפלט בעולם-המשע כצ'אנס אחרון של התקדמות בחיים. האם הוא יודע, שאחוז ניכר מכלופיות העבריינים הן דו-לאומיות, כלומר מורכבות מיהודים וערבים? אין לולזל בעובדה הזאת, כי כאשר יוצאים למשימת-פשע משותפת, יש צורך בהרבה-הרבה שיתוף-פעולה ואמון הדדי, ממש כמו ביחידה קרבית מובחרת של צה"ל, ש"יפי הנפש" של שלום עכשיו מהווים בה רוב.

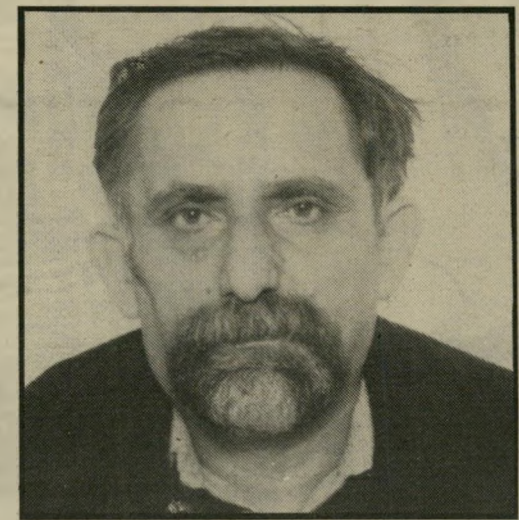
ערביים בצלע "האשכנזית" של המשולש, מעבר לקלפי הבחירות, שולחן-הכתיבה הנוח ובית-הקפה?

צודק בהחלט יצחק לאור, אחד המעטים בוויכוח שנגעו בשורש הבעייה בתרומתו לפולמוס (פרוס), העולם הזה, (2376), בכותבו שהדוקרים למיניהם שונאים את עדות המזרח והערבים גם יחד. כדי להמחיש עובדה זאת, אביא שתי ציטטות קטנות ממאמרו של אמנון דנקר:

מניחים אותי בכלוב אחד עם באבון אחוז-אמוק ואומרים לי: ארקיי, אתם עכשיו ביחד תתחילו לקיים דיאלוג אין ברירה. תסלחו לי, אבל הוא נושך את צווארי, איך אני יכול לדבר איתו?

והציטטה השנייה:

ואתם, גבירותי ורבותי, מהפלאגות של בגין, דומים לאש"ף הרבה יותר מאיתנו — אנחנו, המכוונים בפיכם

יו"רים בכירות ובשווקים וליד דוכני-ההתמה "אש"ף, אש"ף!"

בקיצור, בדמינו הפרוע של אמנון דנקר, עדות המיזרח והערבים הם חבורה של באבונים אחוזי אמוק. משמע מזה, ש"האשכנזים" הלבנים, בני תרבות-המערב, חייבים לעמוד כחומה נצורה מול הנחשול הפרוע של ההמונים הפראים והברבאריים של אסיה ואפריקה. האם זה לא מזכיר משהו? האם לא נודף מזה ריח פאשיסטי וגועני של דרום-אפריקה?

בעיתון הארץ מה-22.12.82 העניק באשיר ברגותי, עורך השבועון הקומוניסטי אל-טליעה המופיע בירושלים הערבית — אשר אז בדיוק שוחרר ממעצרי-בית ממושך — ראיון קצר לאמנון דנקר. בתשובה לשאלת המראיין על סיכויי שיתוף-פעולה בין יהודים וערבים השיב באשיר ברגותי:

אספר לך סיפור: ב-1975 הייתי בחקירה ממושכת של השירות-בית. הייתי 40 יום בתא סגור, ואחר כך

רחובות שכונת התיקווה. אחרונים כשזוקרן סרם ערבי במלוויזיה בימי השישי, בדיוק כמו רחובות הכפרים באשזולשי!"

הוציאו אותי אל החצר. עמדתי, מסנוור מהמשמש, ולפתע הניח מישהו את ידו על כתפי בעדינות ושמעתי קול אומר: "אני מתנצל, אבל אני חייב לשים כבלים על ידך. אני עושה זאת למרות רצוני, אני קיבוצניק וקיבלתי חינוך אחר. אני מבקש ממך סליחה בשם עם ישראל."

התרגשתי מאוד, ממש פרצתי בבכי, ומאותו רגע אני מאמין ביחסים בין יהודים ובין ערבים.

לא פחות ולא יותר! אין כמובן לבוא בטענות אל באשיר ברגותי, שאיננו בקיא ברזי הצביעות הישר-אלית, אבל מעניין מאוד שאמנון דנקר, ש"ההתיישבות העובדת" איננה זרה לו, שתק כדג נוכח הזוועה הזאת. הוא כנראה התמוגג בליבו מרוב נחת, כי הוא שמע זה עתה סיפור על דנקר אחר, קיבוצניק העובד בשטחים הכבושים, המתנצל בנימוס ובעדינות לפני באשיר ברגותי ש"נאלץ לצערו" להניח אזיקים על ידיו. הוא מתנצל, כי הוא בעצם קיבל חינוך אחר, הוא בנעוריו קרא את כיתבי היינריך היינה וזיגמונד פרויד, וגם למד בעל-פה את מישנתו של אלברט איינשטיין.

הרי זאת בדיוק הצביעות הקלאסית, האומינית להרבה, ו"יפנש אשכנזים" מבני התנועה הקיבוצית, שכטייסיים מטילים את פיצוטיהם הקטלניות על מחנות-הפלתיים ואחר-כך משקיטים את מצפונם בהפגנה אחת של שלום עכשיו בכיכר-מלכי-ישראל! טיפוסים אלה משרתים ביחידות העילית של כל זרועות-הביטחון, מבצעים כל פקודה של הממונים עליהם, תוך כדי "יסורים מצפוניים" ו"לבטים", או השתפכויות-נפש מועילות לאחר המעשה.

לוא, למשל, אותו קיבוצניק "נחמד" היה מקבל את הפקודה לחסל את באשיר ברגותי, היה בוודאי מבצע את הפקודה עם דמעות בעיניים, ולא שוכח לפני-כן להתנצל לפניו, "בשם כל עם ישראל".

ועכשיו, אחרי שבדקנו את הצלע "האשכנזית" של המשולש, הבה נחזור אל המציאות הפוליטית הגלויה לעין.

ופה אין להתעלם מן העובדה המצערת — ויש

הקיבוצניק התנצל לפני באשיר ברגותי שעליו לשים אזיקים על ידיו ואמר: "קיבלתי חינוך אחר!"

לומר אותה בפה מלא — שעדות המיזרח הם הבסיס האלקטוראלי העיקרי של הליכוד ושאר מיפלגות הימין. מה הסיבה? יש לזה הסבר סוציולוגי פשוט למדי: שיכבה מדוכאת ומושפלת במערכת חברתית מעמדית נתונה, מוצאת לעיתים פורקן לתיסכוליה על חשבון שכבה אחרת, המדוכאת עוד יותר ממנה. כך למשל, הלבנים העניים במדינות הדרום של ארצות-הברית הם גזעניים ושונאי כושים במיוחד.

הקיסוב האתני-עדותי בישראל מקביל פחות או יותר לחלוקה המעמדית של החברה. זאת, אגב, לא תופעה מיוחדת לישראל, אלא בעיה כלל עולמית. ארצות המערב המתועשות וארצות העולם השלישי של אסיה ואפריקה ואמריקה הדרומית הן מערכת כלכלית סגור-רה: המערב משמש כבית-חרושת עולמי ענק, הקונה חומרי-גלם בזול מארצות העולם השלישי, מעבד אותם ומוכר אותם חזרה כמוצרים נוגזמרים ויקרים.

במערכת עולמית זאת ניצבים זה מול זה לבנים מול צבעוניים, שבעים מול רעבים. זאת בעצם תמצית המדיניות העולמית.

מדינת ישראל היא, כידוע, מדינת הגירה, והמציאות הגלובאלית משתקפת בתוכה בכך, שיוצאי ארצות-המערב הם על-פירוב בני המעמד השלישי, ויוצאי ארצות אסיה ואפריקה הם בדרך כלל הנשלטים.

מצד שני, "הבעיה העדתית" של מדינת ישראל קיימת בעצם ברוב ארצות המערב. בצרפת, למשל, הסנגלים ויוצאי צפון-אפריקה הערביים מבצעים את רוב העבודות השחורות. בגרמניה המערבית מוטל תפקיד זה בדרך-כלל על התורכים, שמיספרם במדינה מגיע כבר לכמה מיליונים. ובארצות-הברית יש כמובן כושים פורטוריקאים ומכסיקאים. אגב, אין זה מיקרה שתנועת המתורים השחורים שקמה בשנות השישים בשכונת מוסררה בירושלים, אימצה את שמה של תנועת מחאה כושית בארצות-הברית.

אמנון דנקר ציין בראשית מאמרו מי אינם האחים שלו. גם אני, בסיום מאמרי, אעסוק בחשיפה מישפחית: שימעון פרס ומנחם בגין הם מחנה אחד. הם לא האחים שלי!

תנועת ההתנחלות הציונית גרמה להיווצרותם של שני תאומים סיאמיים עוינים, הצמודים זה לזה ללא יכולת היפרדות: הפלסטינים והישראלים. אני מאמין באמונה שלמה בעתיד של שלום ודו-קיום של שווים בין שני עמים אלה. וכל הנלחמים למטרה זאת הם האחים שלי!

אריה בן-חורין, תל-אביב